

поняття. Крім того, $6,5 \pm 1,3$ % дівчат і $5,3 \pm 1,9$ % хлопців вважали, що це галузь медицини, яка вивчає вікові особливості стану здоров'я, а решта ($3,4$ % і $4,8$ % відповідно) відповіли, що гендерна матриця включає питання, які стосуються лише жіночого здоров'я.

На питання «Чи забезпечуються у сфері охорони здоров'я рівні можливості для жінок і чоловіків при отриманні необхідних медичних послуг?», більшість опитаних відповіли ствердно, при цьому значних розбіжностей залежно від статі не виявлено ($p \leq 0,05$). Не визначились із відповіддю лише $4,1 \pm 1,2$ % дівчат і $2,6$ % хлопців. Частка тих, які вважали, що все ж таки існують нерівні можливості, була незначною і майже вдвічі більшою серед хлопців ($6,3$ % проти $2,8$ %).

Половина респондентів обох статей вказала, що немає потреби диференціації принципів лікування пацієнтів з урахуванням гендерного підходу, третина (як дівчат так і хлопців) зазначила, що підходи до лікування обов'язково мають враховувати ознаку статі, решта ($23,4 \pm 3,2$ % дівчат і $19,8 \pm 3,7$ % хлопців) відповіли, що це стосується лише окремих патологій (зокрема, захворювань репродуктивної сфери та органів кровообігу).

На запитання «Чи розглядалися особливості надання медичної допомоги в гендерному аспекті під час вивчення різних навчальних дисциплін?», більшість студентів, як дівчат ($82,4 \pm 2,0$ %), так і хлопців ($85,6 \pm 2,9$ %), обрали варіант «Ні». Слід зазначити, що близько половини студентів ($47,9 \pm 2,7$ % дівчат і $45,8 \pm 3,7$ % хлопців) висловили думку, що такі знання є необхідними для їх майбутньої практичної діяльності.

Таким чином, проведене соціологічне дослідження продемонструвало актуальність обраної проблеми, достатню зацікавленість та відносну обізнаність респондентів щодо розуміння ключових понять дослідження, при чому суттєвих розбіжностей у відповідях дівчат і юнаків виявлено не було. Перспективи подальших досліджень полягатимуть у вивченні думки лікарів та інтернів щодо забезпечення гендерної рівності у сфері охорони здоров'я України.

Література

1. Гендерний розвиток в Україні. Реалії і перспективи / уклад. Т. Мельник. Київ : ЛОГОС, 2003. 104 с.
2. Римашевская Н. М. Здоровье и здравоохранение в гендерном измерении. Москва, 2007. 240 с.
3. Whitehead M. The Concepts and Principles of Equity and Health. Copenhagen : World Organization Health, 2000. 18 p.

СЕКСУАЛЬНА ОСВІТА У СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Галина СВИДЕРСЬКА

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
sviderska.g@gmail.com

Гендерні дослідження, проведені в Україні за останній десяток років, чітко демонструють відсутність вагомих позитивних змін у суспільній свідомості, не

зважаючи на задекларовану національну політику рівності статей в умовах євроінтеграції, створення недискримінаційного егалітарно-освітнього середовища для дітей і молоді. Українське суспільство у своїй більшості не тільки погано орієнтується у питаннях гендерної теорії та практики, але й чинить свідомий або неусвідомлюваний опір тим змінам, які вже давно на часі. Питання сексуальності, сексуальної орієнтації, статі та гендеру для багатьох українців досі є табуованими, а спроби здійснити хоч якийсь поступ у гендерній просвіті населення часто завершуються відчайдушним спротивом консервативних політичних і релігійних груп, які апелюють у своїх аргументах до так званих «традиційних» цінностей, забуваючи, що повага, прийняття, любов до ближнього – це цінності-ставлення, які мають стосуватися кожної людини, не зважаючи на її колір шкіри, стать чи сексуальну орієнтацію.

Неоднозначністю у поглядах щодо сексуальної освіти, а подекуди й відвертою її заборонаю грішить не тільки наша країна. Як зазначає Д. Мізіна, «стигматизація найінтимнішої складової людського життя – хвороба не лише українська чи пострадянська, навіть найбільш розвинуті країни світу встигли її підчепити» [2]. Лише у Швеції сексуальна освіта є доступною у загальноосвітніх школах ще з 1921 р. Натомість у таких державах, як Нідерланди, Німеччина, Англія, США, Японія, на революційні кроки по впровадженню сексуальної освіти влада й суспільство наважувалися лише в умовах серйозної небезпеки у вигляді поширення сифілісу, холери та епідемії ВІЛ/СНІДу. У цьому контексті дуже влучними є слова генерального хірурга США Чарльза Еверета Купа у звіті про ситуацію з поширенням та лікуванням СНІДу: «Не може бути сумнівів у тому, що нам потрібна у школах сексуальна освіта, яка давала б інформацію про гетеро- і гомосексуальні зв'язки, і її слід починати так рано, як тільки можна. Через смертельну загрозу ми повинні бути настільки відвертими, наскільки це треба, щоб донести повідомлення іншим. Неможливо говорити про небезпеку зміїної отрути, не згадуючи при цьому самих змій» [1].

Неупереджений і не затьмарений забобонами (чи застарілими релігійними догмами або показною «моральністю») критичний погляд на сутність сексуальної освіти дітей і молоді дозволяє констатувати не тільки її нешкідливість, а й нагальну необхідність, зважаючи на ситуацію з підлітковими вагітностями, великою кількістю абортів, насильством та сексуальною безграмотністю. Як відомо, ЮНЕСКО пропонує визначати комплексну сексуальну освіту як «процес викладання та вивчення когнітивних, емоційних, фізичних і соціальних аспектів сексуальності. Її мета – забезпечити дітей і підлітків знаннями, вміннями, навичками та установками, що дозволять їм підтримувати власне здоров'я, благополуччя та гідність, будувати шанобливі стосунки, розуміти вплив рішень на добробут власний та інших, а також розуміти й бути спроможними захистити власні права протягом життя» [3].

Відповідно до інструктивних матеріалів ЮНЕСКО, зміст програми сексуальної освіти передбачає:

– надання науково достовірної інформації про людську сексуальність, включаючи питання статевого розвитку, вікових фізіологічних та психологічних

змін, анатомію, пологи, контрацепцію, вагітність та батьківство, венеричні хвороби та СНІД, сімейне життя та міжособистісні стосунки, культуру та сексуальність, права людини, толерантність, гендерну рівність, статеву поведінку, негативні аспекти та факти, пов'язані зі статевим життям;

– формування цінностей і життєвих орієнтирів, які враховували б соціальні та моральні норми (особисті, сімейні, соціальні) відповідно до статевої поведінки, прийняття рішення з огляду на принципи толерантності, поваги до себе та оточуючих, гендерного рівноправ'я та прав людини;

– розвиток навичок міжособистісного спілкування та взаємостосунків, вміння приймати правильні та свідомі рішення тощо;

– виховання почуття відповідальності, що передбачає формування правильних поглядів, відповідальності за власні вчинки, ставлення до себе та оточуючих [4].

Як бачимо, сексуальна освіта не є шкідливою чи аморальною, вона чітко відповідає сучасним суспільним потребам і сприяє особистісному розвитку людини. Сексуальна освіта допомагає зрозуміти, якими ми є, усвідомити власну стать, задуматися над тим, що таке статеve життя і якими мають бути його емоційні та морально-етичні складові, як-от самоповага, самоцінність, гідність, стосунки, кохання, толерантне ставлення до інших. Адекватна сексуальна освіта надає можливості для отримання достовірної інформації, допомагає відкоригувати хибні міркування та стереотипи, сприяє дослідженню власних ціннісних орієнтирів та розвитку навичок, пов'язаних із такими аспектами життєдіяльності, як прийняття правильних рішень, ненасильницьке спілкування, здатність робити усвідомлюваний вибір, репродуктивне здоров'я, щасливе материнство і батьківство.

Література

1. Мізіна Д. Історія сексуальної освіти. *Гендер в деталях* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/Vd8cKxk> (дата звернення: 25.07.2020).
2. Мізіна Д. Сексуальна освіта: як це з нами сталося? *Гендер в деталях* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/5d8cZEa> (дата звернення: 25.07.2020).
3. Назаренко Ю., Жерьобкіна Т., Сирбу О., Філіпчук Л. Сексуальна освіта в школах: чи є що покращувати? *Аналітичний центр CEDOS* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/Ud8cNBu> (дата звернення: 29.07.2020).
4. UNESCO. International Technical Guidance on Sexuality Education. Paris, 2009. Vol. II. 64 p. URL: <https://cutt.ly/0d8c4IY> (date request: 28.07.2020).